

A könyvtárközi kölcsönzés etikája

A szerző a cikk alcímében („Ön menyét vagy sas?”) és a továbbiakban szimbólumként használt végletekkel jellemzi a könyvtárközi kölcsönzés szereplőit: a kölcsönadó és a kölcsönkérő könyvtárakat. (Az ő értelmezésében a menyét csaló, alatomos, hitvány, semmirekellő.) Alapvető feltételezése, hogy a kölcsönkérés és -adás viszonyos tevékenység, vagyis amennyit egy könyvtár másoktól kér, annyit kellene adnia is.

Menyét az a könyvtár, amelynél a kölcsönkért tételek száma jelentősen nagyobb a küldött tételek számánál (beleértve a véglegesen küldött másolatokat is), hacsak ezt az aránytalanságot nem a kevesebb érkező kérés okozza. Ide kell sorolni azonban, ha egy könyvtár a kérések százait kis létszáma, elfoglaltságra vagy kerethiányra hivatkozva utasítja vissza.

Sas az a könyvtár, amelyben a kölcsönvételt 10%-kal meghaladja a kölcsönadás. Ha ez az arány 10% fölött van, *nemes* sással van dolgunk, míg *kakukknak* minősül az, akinél aránytalanul nagy a kölcsönkérések száma (20%-kal több, mint a kölcsönadás).

Egyes könyvtárak térítés ellenében adják kölcsön a dokumentumokat. Ez elfogadható, ha a kölcsönvételért is szoktak fizetni. A *menyét* csak a köl-

csönadásért kér pénzt, de kölcsönvételért nem fizet.

Előfordul, hogy egy kölcsönadott tétel elvesz. A kölcsönkérők általában megtérítik a kárt, csak a *menyétek* hártják el a felelősséget. Sok esetben a kérő könyvtár a kölcsönzési díj kiegyenlítését az olvasóra bízta, ahelyett, hogy beszédné és elküldené a pénzt. (A küldő könyvtár a kérő könyvtárral van kapcsolatban, nem annak egy olvasójával.)

Tisztességtelen olyanoktól kérni, akik elől elrejtjük saját állományunkat. A *menyét* korlátozza katalógusa elérését pl. az RLIN hálózaton keresztül, miközben az OCLC-ben kölcsönkér. Az online katalógusokat a tényleges helyzetnek megfelelően kell naprakészen tartani. A *menyét* ezt elhanyagolja munkaerő, idő vagy pénz hiányára hivatkozva. Nem mentség, ha az olvasói igények teljesítésére való törekvés miatt sokkal nagyobb a kölcsönkért tételek száma. Ha eközben a kölcsönadás a munkaerőhiány miatt kevesebb, erre fel kell hívni a vezetés figyelmét.

Mi van akkor, ha a könyvtárosok vagy a könyvtár vezetői tudatosan választják a menyét szerepét?

/MORRIS, Leslie R.: Interlibrary loan ethics: are you an eagle or a weasel? = Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery & Information Supply, 9. köt. 4. sz. 1999. p. 1–3./

(Góth László)